

Memorandum

dotyczące ujęcia Zagłębia Ambitnej Turystyki

w Strategii Podkarpackie 2030

20 maja 2019 r., Dukla

Część I Zagłębie Ambitnej Turystyki - idea.

Wierzmy, że to prawdziwa nowoczesność najlepiej chroni ludzi i ich środowisko – Ziemię – a nie ortodoksyjny, spolityzowany „ekobiznes”. Wierzmy również, że prawdziwie nowoczesne rozwiązania spełniają postulat powszechności, co pozwala na rzeczywistą ekonomię kosztów dzięki korzyściom skali i wcale nie musi oznaczać koncentracji oraz centralizacji – na ogół ślepych zaułków „kolei rzeczy”. Centralizacja i koncentracja prowadzą bowiem do utraty niezależności i odporności systemów na wyzwania. Dają jednak krótkoterminowe złudzenie kontroli i bywają w związku z tym atrakcyjne dla ludzi władzy.

Dopóki ludzie choćby pamiętają, co to jest wspólnota - mają zdolność do rozróżniania dobra i zła na drzewie rozwoju cywilizacji. Dopóki mają tę zdolność - świat jest bezpieczny a jeżeli miałyby przepaść to przynajmniej świadkowie następującego upadku będą mieli zdolność sprzeciwienia się, podjęcia próby przeciwdziałania, walki. I obowiązkiem każdego człowieka jest dbać o to aby nowe pokolenia tę zdolność zachowały.

(motto Zagłębia Ambitnej Turystyki - fragmenty)

definicja:

Ambitna Turystyka - turystyka polegająca na przemieszczaniu się siłą własnych mięśni i świadomej pracy nad sobą w środowisku zorganizowanym według zasad "sharing economy", gdzie klienci z różnych portfeli dochodowych i cenowych "konsumują" nie tylko wspólną infrastrukturę i te same obiekty oraz podobne produkty w różnym czasie ale również te same produkty o różnych cenach, w tym samym czasie. To połączenie intensywnej klasycznej rekreacji rowerem, rowerem hybrydowym, konno, taborowo, pieszo, kajakiem, żaglówką, na nartach zjazdowych, skiturowych i biegowych z nowoczesnymi formami rekreacji i edukacji, w oparciu o współczesne technologie.

Cel Porozumienia Zagłębie Ambitnej Turystyki:

stworzenie nowego rodzaju komercyjnej turystyki połączonej organizacyjnie (sezon niski/sezon wysoki) i/lub funkcjonalnie z przemysłem edukacyjno-wychowawczym;

stworzenie zagłębia turystycznego słynnego na cały świat;

Zagłębie winno "powiełać się" łukiem Karpat oraz krainą jezior polodowcowych i stać się swoistym produktem wzajemnej wymiany turystycznej i integracyjnej oraz produktem eksportowym Trójmorza.

Celem tego opracowania jest przekonanie władz do ujęcia Zagłębia Ambitnej Turystyki w strategii Podkarpackie 2030 i otwarcie w ten sposób drogi do autentycznego zaangażowania państwa w tworzenie Zagłębia Ambitnej Turystyki w Beskidzie Niskim czyli gospodarki opartej o mądrość.

Wystąpienie (o ujęcie Zagłębia Ambitnej Turystyki jako elementu Strategii Podkarpackie 2030) składa się z 5 części:

pierwsza - jest podsumowaniem idei oraz celów Zagłębia Ambitnej Turystyki oraz zawiera samą definicję ambitnej turystyki;

druga - traktuje o najważniejszych wyzwaniach cywilizacyjnych współczesności w dziedzinie wychowania czyli odtwarzania pokoleń zdolnych do kierowania sobą, pracy zespołowej, tworzenia więzi społecznej, dbania o rodzinę, gospodarstwo domowe, organizację, region i wreszcie państwo;

trzecia - nazwijmy ją "inwestorską" - argumentuje pragmatycznie za działaniami, które mają przyciągnąć inwestorów prywatnych do nakładów na kilkadziesiąt wielofunkcyjnych obiektów hotelowych, Centrów Uczniowskiej Turystyki Pozaszkolnej - całorocznych oraz tzw. Campów o okresie najintensywniejszego działania w okresie lata (wiosna - lato - jesień) oraz inne obiekty jak np. Ogród Wodny "Na Wierchu" w Puławach Górnych czy też kompleksy postępu dla camperów i carawaningu wraz z infrastrukturą;

czwarta - dotyczy spójności koncepcji Zagłębia Ambitnej Turystyki z Planem na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz regionalną strategią innowacyjności województwa podkarpackiego. Przywołuje także szereg hasłowo zasygnalizowanych wyzwań w zakresie innowacyjności w dziedzinie planowania przestrzennego - jak na przykład powołanie "Rozproszonego Parku Technologicznego Reindustrializacji przez Przemysł Edukacyjno-Wychowawczy", skombinowany z turystyką komercyjną (Sharing Economy);

część piąta - stanowi zarys propozycji w zakresie kryteriów oceny przedsięwzięć inwestycyjnych zarówno samorządowych jak i prywatnych ale przede wszystkim służących przyciągnięciu inwestorów prywatnych dzięki programowi inwestycji infrastrukturalnych w:

sieć drogową np. począwszy od drogi DW 993 od Gorlic przez gminy Dębowiec - Osiek Jasielski - Nowy Żmigród - Dukla - Jaśliska (DW 887 Daliowa - Rymanów) - Komańcza - i dalej po drogę DW 889 przez gminy: Bukowsko - Zarszyn - Besko - Rymanów oraz szereg dróg powiatowych;

gospodarkę wodno-ściekową;

retencję wód;

infrastrukturę około-turystyczną (parkingi, udogodnienia komunalne, obiekty upowszechniania kultury, sportowe i rekreacyjne - również w PPP);

sieć dróg turystycznych (uniwersalnych: leśno - rolniczo - turystycznych) - w innowacyjnym systemie współpracy na linii: Lasy Państwowe - Samorzady Gminne - producenci rolni - branża turystyczna.

Część II Cywilizacyjna kondycja systemu wychowawczego.

W dzisiejszej dobie wiele mówi się o tak zwanym "pokoleniu enter" akcentując tym sformułowaniem intensywną obecność tzw. nowych technologii w życiu ludzi. Przede wszystkim - w życiu młodych ludzi.

Czy jednak - nawet wówczas gdy oglądamy monetę "pokolenia enter" z dwóch stron, wówczas gdy mamy świadomość, że sformułowanie to oznacza również kształtowanie nowych pokoleń w duchu roszczenia natychmiastowej dostępności wszystkiego czego pragnę, w efekcie naciśnięcia przysłowiowego "enter", niezależnie od kosztów jakie przyjdzie mi niechybnie ponieść później (zdrowotnych, relacji rodzinnych i w końcu niezależności finansowej będącej jednak podstawą niezależności w ogóle) - czy wówczas naprawdę zdajemy sobie sprawę lub chociaż jesteśmy sobie w stanie wyobrazić skalę presji jakiej już dziecko a później uczeń w szkole, nastolatek i wreszcie młody, wkraczający w dorosłe życie człowiek są poddani przez powszechność oraz intensywność treści dostępnych wszędzie wokół, na dowolnym niemal urządzeniu począwszy od prostego smartfona aż po dobrze skonfigurowany komputer?

Jak często dziwimy się skrajnie nieracjonalnym decyzjom pokolenia uczniów czy już posiadających zdolność do zaciągania zobowiązań finansowych nastolatków, którzy właśnie za chęć wyuczonego otrzymania natychmiast, bez wysiłku, tego czego w danym momencie pragną skłonni są podpisać w zasadzie wszystko co podsunie im sprzedawca pożądaných dóbr konsumpcyjnych?

Presja, której przez powszechny konsumpcjonizm jako obowiązujący i głęboko błędny koncept na rozwój (raczej ślepy wzrost) poddane są po prostu nasze dzieci, właściwie bezbronne wobec całego arsenału atrakcyjnych, teleinformatycznych narzędzi sprzedaży, którym ufają bo są im te wspaniałe przecież urządzenia pomocne jak telefon, ipad czy tablet - jest ogromna i osobom dorosłym trudno sobie wyobrazić jej skalę w relacji do wspaniałego lecz często naiwnego optymizmu dziecka - człowieka w krainie marzeń, które chciałoby ono spełniać wierząc, że ma do tego prawo. Wiara w to prawo jest chyba najpiękniejszą cechą wolnego człowieka.

Możemy jednak obserwować na co dzień skutki tej presji. Z różnych stron widać je inaczej. I nie chodzi tu tylko o prosto rozumianą coraz powszechniejszą otyłość, ponownie obserwowane pogorszenie kondycji zdrowotnej czy coraz częściej spotykaną niesamodzielność i nieporadność w zwyczajnych sytuacjach życiowych. To tylko objawy powszechnej niechęci do podjęcia wysiłku w ogóle a w szczególności do fizycznego zmęczenia. W istocie to niechęć do podejmowania wyzwań i skłonność do zastępowania ich przeżyciami w rzeczywistości wirtualnej.

Wiadomo, że homo sapiens ma niezwykle zdolności przystosowawcze, że potrafi jako istota przetrwać niemal dowolne zawirowania naturalnego środowiska i z pewnością młode pokolenia w jakiś sposób uodparniają się na konsumpcjonistyczną presję opakowaną w cud-technikę przez dzisiejszych speców od marketingu. Skoro jednak to my sami jako ludzkość tworzymy tę środowiskową presję czy nie powinniśmy i my, świadomie i celowo, wymyśleć szczepionki przeciwdziałającej konsumpcjonizmowi opanowującym kolejne mózgi.

Nie ulega wątpliwości, że nie tylko powinniśmy ale że mamy taki obowiązek. Obudźmy się z dobrobytowego letargu. Musimy już od pierwszych lat nauki w naszym systemie edukacji przywrócić modę na wysiłek fizyczny, przekonać nasze dzieci, że podejmowanie wyzwań, z których najprostszym właśnie jest opanowanie pewnego kanonu sprawności, stanowi warunek skutecznego poszukiwania sensu w życiu i stawiania czoła wyzwaniom, które niesie zmieniający się świat. Musimy przywrócić modę na ambitną turystykę szkolną poza szkołą,

poczucie, że ambitna turystyka zespołowa, połączona ze zdobywaniem umiejętności i wiedzy jest tą właśnie najwyższą półką w bogatym wachlarzu sposobów na ciekawe spędzenie czasu. Liczbie godzin "surfowania w Internecie" musimy przeciwstawić realne zajęcia zespołowe w prawdziwym terenie lecz wyłącznie w atrakcyjnej i prawdziwie nowoczesnej formule tak aby nauczyć przyszłe pokolenia jak korzystać z techniki by nie stać się jej niewolnikiem i przedmiotem oddziaływania.

Z doświadczeń unikalnego produktu Narty Dzieciom wynika, że rodzice są skłonni zapłacić za obronę ich dzieci przed zagrożeniem cyber-demencji - bo ten właśnie produkt w ośrodku narciarskim w Puławach Górnych w Beskidzie Niskim cieszy się nieprawdopodobnym powodzeniem właśnie dlatego, że jedynym źródłem jego finansowania są rodzice. I jest źródłem prawdziwej, radosnej, zespołowej satysfakcji korzystających z niego uczniów szkół, tak podstawowych jak i starszej młodzieży.

Rzeczywista potrzeba społeczna - wychowania pokoleń podejmujących wysiłek i wtedy oczekujących satysfakcji i nagrody (a nie w zamian za cyrograf na umowie kredytowej) - istnieje. I to jest najlepsza informacja. Bo skoro taka potrzeba istnieje w formie realnego popytu należy ją "tylko" umiejętnie, roztropnie zaspokoić.

Koncepcja Zagłębia Ambitnej Turystyki jest właśnie próbą skonstruowania swoistego "narzędzia wychowawczego" w sposób oszczędzający koszty w ujęciu makro-ekonomicznym - w tym wypadku przez połączenie funkcji komercyjnych dla turystów indywidualnych - sezon wysoki i funkcji wychowania fizycznego dla grup zorganizowanych - w sezonie niskim.

To też swoisty pomysł na tereny, które nie leżą na skrzyżowaniach atrakcyjnych szlaków turystycznego biznesu.

Zagłębie Ambitnej Turystyki mogłoby się stać pewnym projektem pilotażowym, który mógłby być następnie powielany z uwzględnieniem lokalnych predyspozycji turystycznych w innych regionach kraju.

Istotą niechęci do wyzwań jest chęć odizolowania się.

WORTEKS - zespół negatywnych emocji i postaw oznacza bliżej nieokreślony, niepoznany wir i w taki właśnie wir łatwo-dostępnych przez telefon filmów z realnej i ustawianej rzeczywistości oraz cyber - przestrzeni jesteśmy wciągani i porywani - do jakiejś nieracjonalnej rzeczywistości. Pierwsze litery słowa WORTEKS ułatwiają zapamiętanie tego, do czego prowadzi nieumiejętne korzystanie z komputera, smartfona, również telewizji:

Wygodnictwo - aktywność

Obojętność - zaangażowanie, miłość, przyjaźń

Roszczeniowość - szczodrość, wdzięczność

Tymczasowość - trwałość, wierność, efektywność

Egoizm - poświęcenie

Kapitulacja - zwycięstwo, wytrwałość, waleczność

Samotność - zespołowość, radość,

Jakie wartości **eliminuje** WORTEKS? Między innymi: przyjaźń, miłość, szczodrość, wdzięczność, chęć podejmowania wyzwań, niezłomność, wiarę w zwycięstwo, zespołowość, radość. Po prostu: **składniki "kultury życia"**.

Trudno wskazać naukowy dowód istnienia WORTEKS-u jako czegoś co rujnuje życie społeczne, poczucie wspólnoty i więź społeczną a wreszcie indywidualne życie poszczególnych ludzi. Jednak takie dowody istnieją. Już w latach 90-tych XX w., w Wielkiej Brytanii zostało naukowo ugruntowane pojęcie świadomości relacyjnej jako potrzeby biologicznej, której zaspokajanie jest człowiekowi niezbędne do życia tak jak odżywianie się, mieszkanie, oddychanie. I tam też funkcjonuje narodowy program walki z samotnością - **gdyż w ostatecznym rachunku oddawanie coraz większej liczby godzin w ciągu dnia władcom cyberprzestrzeni prowadzi - przez emocje i postawy opisane WORTEKSem - do samotności.**

W zdecydowanej, przynajmniej większości wypadków, czynników wywołujących opisaną tu postawę WORTEKS-u nie da się odizolować, zdelegalizować czy nawet ograniczyć. **Jedynie co możemy zrobić to stworzyć atrakcyjną konkurencję dla rzeczywistości wirtualnej w prawdziwym świecie.**

Liczba osób nieprzystosowanych do życia, nie potrafiących wykonywać realnej, pożytecznej pracy, w końcu cierpiących na syndrom samotności będzie rosła lawinowo, chyba że dokonamy prawdziwej zmiany państwowego systemu edukacji i wychowania i przekształcimy go w system edukacji wspomagany przemysłem edukacyjno-wychowawczym. Do uruchomienia takiego przemysłu niezbędne jest wytworzenie Zagłębia Ambitnej Turystyki. **To ważny argument za ujęciem ZAT w strategii Podkarpackie 2030.**

Część III Pragmatyczne warunki stworzenia Zagłębia Ambitnej Turystyki w Beskidzie Niskim.

Najważniejszym wyzwaniem warunkującym rzeczywiste utworzenie Zagłębia Ambitnej Turystyki jest wspólna sieć drogowa: samorządowa, gospodarki leśnej, rolnictwa oraz turystyki rowerowej (turystyka piesza, konna i narciarska mają niższe wymagania w tym zakresie) ale również:

wystarczające inwestycje samorządowe w istniejącą sieć dróg lokalnych, dróg PRN (dla turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej) oraz infrastrukturę komunalną, kulturalną, około-turystyczną;

współpraca z wiodącą instytucją państwową w zakresie pozyskiwania inwestorów:

adekwatne kryteria wsparcia dla samorządów i inwestorów w najbliższej i kolejnych perspektywach budżetowych;

wypracowanie propozycji programowej dla przemysłu edukacyjno-wychowawczego ale również bardzo konkretnym efektem prac ma być:

powstanie Dokumentu Planistyczno-Urbanistycznego wyznaczającego kierunki rozwoju Zagłębia Ambitnej Turystyki, zgodnie z zawartym Porozumieniem, uwzględniającego wstępną lokalizację kluczowych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz ich uwarunkowania środowiskowe, techniczne i prawne - zgodnie z pkt. 7.2. Porozumienia ZAT.

To wszechstronne opracowanie planistyczno-urbanistyczne stanowiłoby jednocześnie silnie **skonkretyzowaną ofertę dla inwestorów**, którzy mają stać się właścicielami, operatorami i uczestnikami sieciowania MŚP w ramach inteligentnej specjalizacji Jakość Życia - Turystyka - w zgodzie z zasadami i celami Zagłębia Ambitnej Turystyki.

Uważamy bowiem, że tak jak władze państwowe i samorządowe przygotowują dla inwestorów infrastrukturę specjalnych stref ekonomicznych - obejmującą wyodrębnienie działek, infrastrukturę drogową, parkingi, dostęp do mediów energetycznych, odbioru ścieków i odpadów oraz zasób pracowników, odpowiedni do wcześniej przemyślanej i przyjętej specjalizacji danego obszaru czy regionu - tak i **dla stworzenia prawdziwego, rodzimego, autonomicznego Zagłębia Ambitnej Turystyki - z którego zyski będą w przyszłości zasilać dalszy rozwój na peryferiach regionu podkarpackiego i całego naszego państwa - niezbędne jest przygotowanie gruntu dla inwestorów prywatnych** tak by stworzyć im możliwość korzystnego zainwestowania kapitału w Zagłębiu Ambitnej Turystyki właśnie. Inwestorzy ci mają w perspektywie uzupełnić grono interesariuszy Zagłębia Ambitnej Turystyki i przez swoje inwestycje i pakiety produktów tworzyć wspólnie z już istniejącymi podmiotami z branży turystycznej i pokrewnych żywy, efektywny organizm gospodarczy.

Wielowymiarowość inwestycji w turystyce, w tym w nieruchomości i komercyjną infrastrukturę a szczególnie tworzenie nowego zagłębia turystycznego jest tak kompleksowym przedsięwzięciem i poszczególne inwestycje są tak współzależne, że **musi istnieć udokumentowany program rozwojowy, w który poszczególne inwestorzy mogą się wpisać, z gwarancją, że specyficzne otoczenie ambitnej turystyki nie zostanie "zdeprawowane" umiejscowieniem na danym terenie biznesu nawet nominalnie turystycznego ale swoją obecnością dyskwalifikującego turystykę ambitną.** Zastrzeżenie to dotyczy w równym stopniu swobody przemieszczania się rowerami po drogach w Magurskim Parku Narodowym czy przez Rezerwat Źródłiska Jasiołki i inne rezerваты, przez które przebiegają drogi bądź tylko szlaki turystyczne (w wypadku szlaków istotne jest wczesne określenie statusu szlaku dla rowerów i narciarzy) oraz zabezpieczenia przed chaotyczną zabudową deweloperską spełniającą jedynie lub niemal jedynie funkcje generowania marży bankowej i deweloperskiej. Sam taki sposób finansowania inwestycji zgodnych z pomysłem Zagłębia Ambitnej Turystyki jest równoprawny innym.

W szczególności ten program rozwojowy - usankcjonowany wpisaniem Zagłębia do strategii Podkarpackie 2030 - będzie gwarantem relatywnej niezmienności pomysłu na zagłębie turystyczne dla inwestorów nawzajem i istniejących podmiotów turystycznych oraz mieszkańców ale da też potencjalnym inwestorom pewność, że otrzymają pozwolenie na budowę i/lub że w pakiecie inwestycyjnym znajduje się uzbrojony teren stanowiący własność gminy a więc inwestor może podjąć różne działania wiążące się z kosztami mając pewność, że nie spotka się z zaporową ceną gruntu uniemożliwiającą inwestycję lub zaporową decyzją środowiskową.

Opracowanie, o którym mowa pozwoli też przekonywać potencjalnych inwestorów do wystudiuowanych koncepcji obiektów i produktów turystycznych - również przy pomocy dodatkowych wyliczeń z zakresu rachunku efektywności inwestycji. Prowadzenie takiego rachunku wymaga przyjmowania rozmaitych założeń, których wiarygodność bez omawianego dokumentu mogłaby być kwestionowana i utrudniać negocjacje. Sama koncepcja Zagłębia Ambitnej Turystyki powstała oddolnie i na bazie komercyjnych doświadczeń wielu podmiotów gospodarczych i samorządów - których udział w sieciowaniu jest fundamentalnym czynnikiem sukcesu (co udowadnia na przykład sukces Szczyrkowsko-Wiślańskiego Zagłębia Turystycznego) i uzyskała pozytywne opinie z różnych środowisk.

Jest ona na tyle dojrzała analitycznie w zakresie samego potencjału sieciowych pakietów turystycznych i w takim stopniu zinventaryzowana pod kątem infrastruktury komunikacyjnej

oraz komplementarności współpracy pomiędzy branżą turystyczną, samorządami, Lasami Państwowymi i producentami rolnymi, że jesteśmy gotowi do współpracy z profesjonalnym biurem projektów, które potrafi przygotować komunikatywny, atrakcyjny i realny Plan Zagospodarowania Zagłębia Ambitnej Turystyki. Przydatny w kontaktach z inwestorami a szczególnie niezbędny w rozmowach z instytucjami finansowymi, na przykład Polskim Funduszem Rozwoju. Sądzymy, że właściwość sygnatariuszy ZAT dla współpracy z takim biurem projektów nie wymaga uzasadnienia.

Takie podejście do planowania przestrzennego, w tym stworzenie spójnej choć dynamicznej koncepcji ładu przestrzennego w formie rozproszonego parku technologicznego dla przemysłu edukacyjno-wychowawczego połączonego organizacyjnie i/lub funkcjonalnie z turystyką tradycyjną, na obszarze kilkunastu gmin, oznacza planowanie przestrzenne nowej generacji i samo w sobie stanowi pokaźny ładunek innowacyjności. Zadanie to z pewnością jest wykonalne choć trudne i dlatego stanowi **wyzwanie godne umieszczenia w strategii Podkarpackie 2030.**

Część IV Spójność koncepcji utworzenia w Beskidzie Niskim Zagłębia Ambitnej Turystyki z Planem na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (zwanym dalej Planem).

Plan ten stanowi kompleksową diagnozę położenia Polski w pułapce średniego rozwoju i określa strategię wydostania się z niej dzięki realizacji celów szczegółowych polityki społeczno-gospodarczej przedstawionych w Planie.

Filary Planu

"Rząd oprze rozwój Polski na pięciu filarach:

reindustrializacja (wspieranie istniejących i rozwijanie nowych przewag konkurencyjnych i specjalizacji polskiej gospodarki),

rozwój innowacyjnych firm (budowa przyjaznego otoczenia dla firm i systemu wsparcia innowacji),

kapitał dla rozwoju (więcej inwestycji i budowanie oszczędności Polaków),

ekspansja zagraniczna (wsparcie eksportu i inwestycji zagranicznych polskich firm, reforma dyplomacji ekonomicznej, promowanie polskich marek),

rozwój społeczny i regionalny (m.in. reforma szkolnictwa zawodowego, włączenie obszarów wiejskich i małych miast w procesy rozwojowe).

W efekcie wdrożenia Planu polska gospodarka wydostanie się z pięciu pułapek rozwojowych: pułapki średniego dochodu, pułapki braku równowagi pomiędzy kapitałem zagranicznym i krajowym zaangażowanym w gospodarkę, pułapki przeciętnego produktu, pułapki demograficznej oraz pułapki słabości instytucji."

Celem Planu jest "uwolnienie własnego potencjału dla odpowiedzialnego rozwoju Polski i podniesienia jakości życia Polaków".

Prześledźmy w jaki sposób Zagłębie Ambitnej Turystyki (w skrócie ZAT), umiejscowione w Beskidzie Niskim, wpisuje się w Plan na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju zwany dalej w tym opracowaniu: "Planem".

"Stabilny rozwój Polski to rozwój polskich regionów. Włączenie małych miast, obszarów wiejskich i rodzinnych gospodarstw rolnych w procesy rozwojowe" jest sposobem na rozwój regionalny - to podstawowe tezy Planu w zakresie rozwoju regionalnego. Spróbujmy umieścić ważne sprężyny rozwojowe również w regionach, w równym stopniu w regionach co w metropoliach, przede wszystkim w regionach - to stopniowanie postulatu faktycznego przejścia w sferze rozwoju od modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego do modelu rozwoju zrównoważonego. **Łatwiej jednak wskazać ogólny postulat metody rozwoju niż nazwać po imieniu te sprężyny rozwojowe, które da się racjonalnie umieścić w regionach - szczególnie poza lokalnymi metropoliami**, które również "są winne" - w retoryce Planu - drenażu pustoszącego peryferia, przede wszystkim z wartościowych ludzi - czyli drenażu mózgow, pojęcia znanego w ekonomii od dziesięcioleci. Plan wskazuje bowiem w diagnozie nie tylko na różnice pomiędzy regionami ale także na różnice stopnia rozwoju w ramach regionów, np. woj. podkarpackiego (choć dotyczy to niemal wszystkich regionów). Ponieważ w całym świecie rozwój - siłą rzeczy - koncentruje się w metropoliach, wskazanie konkretnych przedsięwzięć - sprężyn rozwojowych jest szczególnie trudne w odniesieniu do peryferii regionów peryferyjnych. **Koncepcja Zagłębia Ambitnej Turystyki nie tylko, że odnosi się do zmarginalizowanych peryferii peryferyjnego regionu ale szczegółowo określa tę sprężynę rozwojową - zgodną z celami ogólnymi i szczegółowymi Planu i dokładnie dopasowaną do specyfiki Beskidu Niskiego - peryferyjnej części woj. podkarpackiego.** Oto uzasadnienie tej tezy.

Plan określa "Specjalizacje Polski Wschodniej" w następujący sposób:

"CEL:

Rozwój województw Polski Wschodniej poprzez wsparcie ich przewag projektami wspieranymi przez państwo;

Budowa niezbędnej infrastruktury, w szczególności drogi ekspresowej S19 Białystok - Lublin - Rzeszów.

ZAKŁADANY EFEKT:

Powstanie w regionie firm z potencjałem eksportowym i dających miejsca pracy wysokiej jakości.

PRZESŁANKI:

Dodatkowa pula środków z funduszy UE w ramach PO Polska Wschodnia.

POTENCJAŁ NA KOLEJNE PROJEKTY:

Linia kolejowa Wilno-Białystok-Lublin-Rzeszów;

Węgiel 2.0 – rozwój lubelskiego zagłębia węglowego.

Przykładowe inicjatywy:

Białystok

Wschodni Klaster Budowlany – dalszy rozwój i koncentracja nakładów B+R na technologiach budownictwa pasywnego oraz komercjalizacja rozwiązań w tej dziedzinie;

Centrum Zaawansowanych Usług dla Biznesu – stworzenie lokalizacji konkurencyjnej wobec większych miast.

Lublin

Dolina Ekologicznej Żywności – dalszy rozwój istniejącego klastra;

Czyste Technologie Węglowe – budowa nowoczesnych instalacji węglowych, np. do gazyfikacji.

Rzeszów

Dolina Lotnicza – przyciągnięcie małych, innowacyjnych firm i rozbudowa łańcucha kooperantów;

AirIT – centrum tworzenia oprogramowania dla sektora lotniczego, w szczególności dronów".

Specjalizacje w ramach Polski Wschodniej: Dolina Lotnicza oraz AirIT, dotyczące woj. podkarpackiego, są siłą rzeczy rozwijane w miastach północnej części województwa (choć ślad Centralnego Okręgu Przemysłowego znajduje się również w miastach Dołów Jasielsko-Sanockich) zaś inteligentna specjalizacja Jakość Życia nie jest nazwą przedsięwzięcia a jedynie ogólnym postulatem kierunkowym. W istocie, w warstwie konkretnych przedsięwzięć, delegacja Planu w dół (tzw. biznesplan deployment) nie zawiera konkretnych, realnych przedsięwzięć na peryferiach regionu, w efekcie czego nastąpi kontynuacja rozwoju w modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnym i pogłębienie różnic zamiast ich zmniejszenia a znaczna, przeważająca część Województwa, będzie wykluczona z realizacji ważnych przedsięwzięć.

Są spełnione - co najmniej nie słabsze a być może silniejsze - przesłanki (w relacji do Doliny Lotniczej i AirIT) **aby w tym "pustym miejscu" wpisać Zagłębie Ambitnej Turystyki.** W następujący sposób, szczegółowo, koncepcja ZAT jest spójna z "Filarami Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju":

reindustrializacja - tak (przemysł edukacyjno-wychowawczy, którego wyraźnie brakuje jako niezbędnego elementu likwidacji pułapki demograficznej średniego rozwoju będzie elementem przewagi konkurencyjnej - szersze uzasadnienie niżej);

rozwój innowacyjnych firm - tak (dopiero efektywne, ekonomiczne i etyczne połączenie tzw. komercyjnej turystyki, właściwie turystyki tradycyjnej w wysokim sezonie z przemysłem edukacyjno-wychowawczym w sezonie niskim lub w układzie odwrotnym - np. Campy młodzieżowe - wymaga prawdziwej innowacyjności społecznej i naprawdę elastycznych pracowników o wysokich kwalifikacjach; prawdziwa sharing economy);

kapitał dla rozwoju - tak (bowiem dzięki rozwojowi infrastruktury i właściwemu rozłożeniu akcentów w kryteriach oceny wniosków o wsparcie z programów operacyjnych typu Polska Wschodnia to krajowi przedsiębiorcy, w tym miejscowi z gmin od Komańczy do Krempej oraz "napływowi" będą pomnażać i reinwestować polski kapitał czy wręcz przekształcać wsparcie w kapitał, zgodnie z założeniem Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju: "środki europejskie nie wydajemy lecz inwestujemy" zaś pracownicy zmniejszą i z czasem wyczerpią nawis "mieszkańców socjalnych", niestety często wyłącznie beneficjentów systemów rentowych i emerytalnych nie zasilających ich na dziś wkładem własnej pracy);

ekspansja zagraniczna - tak (gdyż po okresie inkubacji i uruchomienia większej całości sieci dróg turystycznych oraz już pierwszych wielofunkcyjnych hoteli i campów produkty turystyczne Zagłębia Ambitnej Turystyki staną się unikalną atrakcją w skali europejskiej a więc produktem eksportowym dla ambitnej turystyki rodzinnej ale również szkolnej, zagranicznej turystyki ambitnej - grupy zagraniczne z własnymi wychowawcami);

rozwój społeczny i regionalny - tak (nie tylko dla całego pasa południowego gmin od Komańczy do Krempej co rozumie się samo przez się ale i dla sąsiadujących od północy ośrodków powiatowych Jasło - Krosno - Sanok i sąsiednich miejscowości ale docelowo jako gotowy model rozwoju dla bliźniaczego obszaru w woj. małopolskim i od pasa Pogórza Przemyskiego przez Lubaczów po Zamość - w całym tym obszarze zgodnie z danymi prezentowanymi w Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju dochód na głowę mieszkańca był w 2013 r. niższy niż 50% średniej UE28).

Zagłębie Ambitnej Turystyki - na razie na obszarze 12 gmin czyli 1 723 km² powierzchni i 93 tys. mieszkańców - jako twór ekonomiczno-społeczny ale i infrastrukturalno-biznesowy wypełnia istotnie wszystkie, zdefiniowane w Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, deficyty łączące się z pułapką średniego rozwoju (za wyjątkiem słabości instytucji - choć i w tej sferze Zagłębie Ambitnej Turystyki będzie wybitnym uzupełnieniem systemu oświaty i wychowania oraz elementem profilaktyki zdrowotnej, w tym - w zakresie rodzinnej więzi społecznej). Zupełnie wprost oferta Zagłębia Ambitnej Turystyki odnosi się do pułapki demograficznej - nie tylko w odniesieniu do regionu ale zdecydowanie w skali całego kraju. W zależności od sukcesu biznesowego przedsięwzięcia (który jest współzależny z inwestycjami w infrastrukturę lokalną) można oszacować, że jednorazowo w Zagłębiu Ambitnej Turystyki mogłoby przebywać na przykład 20 tys. gości: tradycyjnych turystów i/lub grup uczniowskich czyli w zależności od wynikowych wielkości rotacji ruchu turystycznego i pobytów edukacyjno-wychowawczych krótkich w roku szkolnym i dłuższych w czasie wakacji i ferii - średnio 500 tys. uczniów rocznie.

Koncepcja Zagłębia Ambitnej Turystyki wpisuje się pod względem organizacji i ekonomii w cel zdefiniowany w Planie jako:

"Uwolnienie własnego potencjału dla odpowiedzialnego rozwoju Polski i podniesienia jakości życia Polaków,"

w zakresie Reindustrializacji poprzez:

partnerstwo dla strategicznych działów gospodarki, Krajowe Inteligentne Specjalizacje, klastry i doliny przemysłowe, inwestycje zagraniczne. Teza ta nie wymaga uzasadnienia.

„Miasta Średniej Wielkości Centrami Zaawansowanego Outsourcingu” - to jedyny program wymieniony w Planie 2020 (2030) dla woj. podkarpackiego - czy koncept na pewno zgodny z filarami Planu? Za to ZAT stanowi odpowiedź na każde z wyzwań w zakresie rozwoju regionalnego, które określa Plan ("polityka regionalna staje przed ogromnymi wyzwaniami bo wzrost jest skoncentrowany w nielicznych ośrodkach), to jest:

pogłębiają się różnice pomiędzy regionami i wewnątrz regionów, rosną różnice międzyregionalne i na linii duże aglomeracje – reszta kraju,

najniższe PKB wypracowują województwa Polski Wschodniej,

utrzymują się różnice w poziomie dostępu do podstawowych dóbr i usług na obszarach miejskich i wiejskich,

niewykorzystany potencjał rozwojowy licznych mniejszych ośrodków miejskich i obszarów wiejskich".

Jedną z ważniejszych zasad Planu czy wręcz jego główną, słuszną osią jest: "Najlepsza inwestycja to inwestycja w dzieci", której to ma służyć:

"ponad-resortowy program polityki demograficznej:

opieka nad małym dzieckiem,

opieka nad kobietą w ciąży,

sposób funkcjonowania szkół,

polityka rynku pracy i zachęty dla Polaków do powrotu do kraju,

systemy: ochrony zdrowia i emerytalny."

Czy jednak zapewnienie dostatku materialnego i sprawnej organizacji szkół wystarczy by zapewnić dobre wychowanie na ludzi samodzielnych, niezależnych, gotowych na wyzwania, potrafiących i chcących pracować? Zakładających wzorowe rodziny?

Odpowiedź jest negatywna - nie wystarczy. Na odwrót: trzeba wytworzyć substytut braku dobrobytu, który to brak jeszcze kilkanaście lat wstecz skłaniał ludzi do współpracy tworzącej więź społeczną i obywatelskie wzajemne bezpieczeństwo, również socjalne. Wygodnictwo idące za "sterylnym dobrobytem, bez głębszych wartości" zabija więź społeczną i jest też objawem jej braku jako postawa życiowa. Nadmierny indywidualizm, dostatek materialny jako skutek państwa opiekuńczego (które bynajmniej nie jest przejawem gospodarki rynkowej nie neoliberalnej ani chrześcijańskiej myśli ekonomiczno-społecznej) oraz niewyobrażalna ofensywa

izolujących jednostki od grup i uzależniających treści filmowych (obrazkowych) z realnego świata - łatwo i powszechnie dostępnych w telefonie - oraz pochodzących z szybko rosnącej przestrzeni wirtualnej - niszczą skuteczne wychowanie.

Choć na pierwszy rzut oka wydaje się to paradoksem - fakty z państw wysokorozwiniętych są jednoznaczne.

Plan - jako system ogólny w aspekcie sposobu edukacji i wychowania - nie zawiera tego elementu.

Wierzmy, że dobrym substytutem braku dobrobytu jest wysiłek fizyczny. Coś co jest a przynajmniej może stać się modne. Walkę z WORTEKS-em musimy prowadzić przy pomocy dyscypliny formalnej w szkołach i domach ale przede wszystkim na drodze zespołowego, atrakcyjnego wysiłku na obozach letnich, zielonych i białych szkołach i w trakcie innych pobytów uczniów i rodzin w Zagłębiu Ambitnej Turystyki.

Ambitna turystyka między innymi ma polegać na podejmowaniu wysiłku w procesie przemieszczaniu się siłą własnych mięśni.

Zagłębie Ambitnej Turystyki może wypełnić realną treścią przestrzeń w systemie wychowawczym, której strategiczne znaczenie w odniesieniu do "pułapki demograficznej" określił Plan na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. To jest "ważniejsza" funkcja Zagłębia Ambitnej Turystyki niż samo zapewnienie regionowi lepszego rozwoju - ta właśnie **oferta skierowana do wszystkich współobywateli naszego państwa, zaadresowana do pułapki demograficznej. I równie ważna przesłanka ujęcia Zagłębia Ambitnej Turystyki w strategii Podkarpackie 2030.**

Związki rozwiązań proponowanych w koncepcji ZAT z Regionalną Strategią Innowacji Województwa Podkarpackiego

Projekt Zagłębia Ambitnej Turystyki wykazuje ścisły związek z zapisami regionalnej strategii innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). Związek ten dotyczy inteligentnej specjalizacji wiodącej jakość życia, a w jej ramach zrównoważonej turystyki.

Przedstawione rozwiązania, ujmując rzecz ogólnie, mają charakter niepowtarzalnych innowacji społecznych i innowacji systemowych, w ramach których w opisie znajduje się wiele innowacyjnych produktów, procesów, ale także innowacyjne rozwiązania organizacyjne i marketingowe.

Spośród wielu wskazanych do wsparcia rodzajów turystyki (RIS3 str. 44.) w projekcie Zagłębia Ambitnej Turystyki pojawiają się odniesienia do turystyki kwalifikowanej, eko- i agroturystyki, turystyki regionalnej i religijnej, a także turystyki wypoczynkowej o nie-masowym charakterze.

Zapisy projektu pojawiają się również w celu taktycznym dotyczącym zrównoważonej turystyki:

wzrost atrakcyjności turystycznej województwa poprzez wykreowanie ekoinnowacyjnych i społecznie innowacyjnych produktów turystycznych. Ochrona zasobów środowiska i bioróżnorodności. Zapisy te uszczegółowione są również w celach operacyjnych: wzrost liczby zrównoważonych miejsc pracy na obszarach wiejskich; rozwój ekoinnowacyjnych, profilowanych usług turystycznych; renaturyzacja piękna krajobrazu w tym renaturyzacja rzek (RIS3 str. 47-48).

Zapisy projektu Zagłębia Ambitnej Turystyki odpowiadają więc w pełni strategii wsparcia regionu, jaka pojawia się w zapisach RIS3. Finansowe wsparcie rozwoju turystyki kwalifikowanej, o zrównoważonym, proekologicznym charakterze jest bardzo istotne dla obszaru Beskidu Niskiego, który kwalifikuje się do unijnego określenia obszarów zapóźnionych. Takiej formy wsparcia oczekuje od Polski Komisja Europejska.

Ładunek innowacyjności zawarty w projekcie Zagłębia Ambitnej Turystyki jest bardzo znaczący. Oto niektóre, zasygnalizowane hasłowo aspekty innowacyjności.

Koncepcja **rozproszonego parku technologicznego** - czyli przygotowania terenów inwestycyjnych - również w aspekcie kwestii prawnych, ochrony środowiska i infrastruktury finansowej w postaci programów dla inwestorów wprost oraz samorządów - w celu przygotowania infrastruktury: sieć drogowa i uniwersalna sieć dróg leśno -rolniczo - turystycznych i dróg leśnych PRN.

Istotą technologii ma być reindustrializacja w kierunku przemysłu edukacyjno-wychowawczego - który jest niezbędny (nieunikniony) i może dzielić infrastrukturę publiczną, obiekty prywatne i konkretne produkty z przemysłem turystycznym.

ZAT ma też być sposobem - przez powołanie rozproszonego parku technologicznego - na **zabezpieczenie tego terenu przed pseudo-turystyką** czyli przemysłem rozrywkowym (używki, alkohol, uzależnienie, obżarstwo, lenistwo) oraz chaotyczną zabudową deweloperską (po uzyskaniu przez teren statusu atrakcyjności), której jedyną funkcją będą marże deweloperów i banków uzyskane kosztem obciążenia infrastruktury komunalnej, bez zaoferowania istotnej funkcji społecznej.

W uzasadnieniu naszego wniosku o ujęcie Zagłębia Ambitnej Turystyki w strategii Podkarpackie 2030 powtarzamy argument autentycznej unikalności naszego terenu z punktu widzenia ambitnej turystyki, w tym rowerowej, w aspekcie nowinek technicznych w zakresie elektro-mobilności, gdzie jazda rowerem przeżywa kolejną fazę rozkwitu, staje się ciągle bardziej modna i przez to - w terenie wręcz stworzonym dla rekreacji rowerowej, jakim jest obszar Zagłębia Ambitnej Turystyki - stwarza autentyczną szansę na retencję ruchu turystycznego na pobyty kilkudniowe a więc realny wzrost gospodarczy - **wszystko to pod warunkiem wypełnienia istniejących niewielkich ale dyskwalifikujących luk w istniejącej sieci dróg znakomicie nadających się do jazdy rowerem a nie tylko wystarczających dla turystyki rowerowej**. Cechą, która odróżnia ZAT pod tym względem od wielu innych obszarów naszego kraju (twierdzimy, że unikalną) jest swoboda wyboru różnych wariantów wycieczek i to już po rozpoczęciu trasy czy nawet w jej dalszej części. Ta **swoboda wyboru poruszania się po sieci na planie "plastra miodu"** wynika i z ukształtowania powierzchni czyli łagodnej rzeźby górskiej ale i z bogatej stosunkowo sieci drogowej, podkreślamy: wolnej od ruchu samochodowego.

W celu poparcia naszego wniosku powtarzamy również argumenty **komplementarności oraz oszczędności**, którymi charakteryzuje się nasze podejście. Przywołujemy wreszcie

samą definicję ambitnej turystyki: Ambitna Turystyka - turystyka polegająca na przemieszczaniu się siłą własnych mięśni i świadomej pracy nad sobą w środowisku zorganizowanym według zasad "sharing economy", gdzie klienci z różnych portfeli dochodowych i cenowych "konsumują" nie tylko wspólną infrastrukturę i te same obiekty oraz podobne produkty w różnym czasie ale również te same produkty o różnych cenach, w tym samym czasie. To połączenie intensywnej klasycznej rekreacji rowerem, rowerem hybrydowym, konno, taborowo, pieszo, kajakiem, żaglówką, na nartach zjazdowych, skiturowych i biegowych z nowoczesnymi formami rekreacji i edukacji, w oparciu o współczesne technologie.

Ambitna Turystyka może się stać remedium na negatywne bodźce kontrkulturowej inżynierii społecznej - kierowanej głównie do dzieci i młodzieży - dlatego jest dziś potrzebna bardziej niż kiedykolwiek. Nie tylko w interesie lokalnym ale w interesie państwa leży powstanie Zagłębia Ambitnej Turystyki a ono z kolei nie zaistnieje bez naprawdę atrakcyjnej sieci drogowej dla turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej.

Zagłębie Ambitnej Turystyki jest unikalną koncepcją rozwojową, która **łączy turystykę komercyjną z wielką misją edukacyjną dzieci i młodzieży**. Jest to jedyna w czasach współczesnych koncepcja rzeczywistego udziału peryferii peryferyjnego regionu w ważnym zadaniu o znaczeniu ogólnopństwowym, w ramach realizacji Planu na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju oraz wzrostu gospodarczego naszego regionu kraju. Wiele zebranych opinii potwierdza wyjątkowość pomysłu **powrotu do zorganizowanego działania państwa w dziedzinie uczniowskiej turystyki pozaszkolnej - w oparciu o niezależne finansowo, efektywne pod względem kosztów przedsięwzięcia prywatne, zlokalizowane w miejscach nie leżących na "autostradach przemysłu turystycznego"**.

Implikacje w zakresie stworzenia kompletnej sieci tzw. dróg PRN (dla turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej) zawiera szereg całkowicie innowacyjnych wątków: przykładowo konieczność rzeczywistego uregulowania tzw. "prawa szlaku" czy też sformułowania i przeprowadzenia przez Sejm mądrych zasad prawnych umożliwiających efektywną współpracę pomiędzy Lasami Państwowymi, Gminami oraz producentami rolnymi a podmiotami z branży turystycznej w zakresie tworzenia i eksploatacji sieci drogowej albo wytworzenia płatnego parku rowerowego na planie plastra miodu (faktycznie na naszym terenie znajduje się solidny szkielet takiej sieci), co jest najefektywniejszym ekonomicznie sposobem budowy zagłębia rowerowego dla celów turystycznych i uczniowskiej turystyki pozaszkolnej, w oparciu o wychowanie fizyczne a więc zachęcającej do wysiłku fizycznego i do podejmowania wyzwań w ogóle. **Przywrócenie powszechnej mody na długotrwały i systematyczny wysiłek fizyczny jest jedynym sposobem "zaszczepienia" dzieci i młodzieży przeciwko cyfrowej demencji i narastających negatywnych zjawisk "epoki post" w krajach wysoko-rozwiniętych.**

Istnienie w danym obszarze pewnej proporcji szlaków dostępnych w czasie deszczu w relacji do całej ich sieci jest już warunkiem wystarczającym dla uzyskania niezależności od warunków pogodowych. **Spełnienie tego postulatu przez zwiększenie proporcji utwardzonych i ulepszonych leśnych dróg zakładowych i dróg rolniczych (polnych) da się sprząc - choć jest to niezwykle trudne wyzwanie - z zapowiedziami odtworzenia w polityce priorytetu retencji i zabezpieczania terenów przed erozją. Jest to zadanie, którego realizacja wymaga udziału rozwiązań wybitnie innowacyjnych w skoordynowanym planowaniu i rozliczaniu efektywności ekonomicznej w układzie ciągnionym, wspólnym**

dla różnych instytucji i podmiotów. Można rzec, iż chodzi o planowanie przestrzenne nowej generacji również w zakresie tak zdefiniowanej sieci drogowej.

Istotne znaczenie ma - jak się wydaje z obserwacji szlaków rowerowych za granicą - tworzenie nie tyle długich odcinków łączących odległe miejscowości ale **kreacja pewnych centrów rowerowych, w których struktura szlaków przypomina plaster miodu - stwarza więc rowerzystom szereg alternatyw różnych destynacji na stosunkowo niewielkim obszarze - co znakomicie ułatwi ogólne zagospodarowanie terenu** i dzięki powtarzalności odwiedzin przez tych samych rowerzystów - prowadzenie samowystarczalnej działalności gospodarczej w branży turystycznej (co z kolei umożliwia istnienie efektywnej narodowej kultury fizycznej m.in. na bazie popularności jazdy rowerem).

Jest rzeczą oczywistą, że "leśne" szlaki rowerowe muszą współistnieć z podstawową działalnością Lasów Państwowych ale też z gminną i powiatową siecią drogową, co z kolei łączy to zagadnienie w sposób ogólny z obszarem wykorzystania dróg w ogóle do celów gospodarki leśnej jak i dróg leśnych do komunikacji. Zagadnienie to nie łączy się wprost z definicją "szlaku" a jednak to właśnie Lasy Państwowe, Samorządy, rolnicy oraz branża turystyczna, mimo że ich zakresy działalności są różne mogłyby efektywnie **współpracować właśnie w zakresie uniwersalnej sieci komunikacyjnej.**

Postulat ten znalazł odzwierciedlenie w przytoczonym niżej fragmencie wniosku do Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Rymanów: "4.1. Wnioskujemy o podjęcie prac koncepcyjnych, których celem winno być wypracowanie projektu zmian legislacyjnych, które umożliwią tworzenie sieci dróg leśnych (głównych, bocznych, technologicznych) w taki sposób, **że rachunek efektywności inwestycji uwzględni wycenę (analiza kosztów i korzyści) realizacji misji turystyczno-edukacyjnej na drogach leśnych oraz możliwe będzie współfinansowanie tak dróg leśnych przez jednostki samorządu terytorialnego jak i dróg komunalnych - przez PGL Lasy Państwowe. Zmiany takie spowodowałyby wzrost udziału trwałych dróg ulepszonych oraz dróg o nawierzchni twardej - nieulepszonej i ulepszonej. Dodatkową funkcją zmiany struktury sieci drogowej winna być retencja wody i zapobieganie erozji.**

Samo Porozumienie Zagłębie Ambitnej Turystyki jest przykładem oddolnego działania, którego celem - w obliczu zmieniającego się wzorca (w dobrym naszym zdaniem kierunku) produktu turystycznego w naszym terenie - jest połączenie wysiłków samorządów gminnych oraz branży turystycznej i edukacyjnej - jako sojuszników i aktywnych uczestników tzw. sieciowania w turystyce i jednocześnie sieciowania MŚP. Znany wszystkim Polakom jest sukces Wiślańsko-Szczyrkowskiego Zagłębia Turystycznego, który wytworzyła właśnie nowoczesna współpraca lokalnych samorządów, (wcześniej jeszcze również przedsiębiorstw państwowych) z lokalnymi, również niewielkimi, podmiotami z branży turystycznej.

Dzisiejsza nowoczesna turystyka połączona z dbałością o stan własnego ciała i ducha - niewątpliwie idealnie wpasowująca się w generalną inteligentną specjalizację Województwa: "Jakość Życia" - polega między innymi na przemieszczaniu się rowerem, pieszo, konno, łodzią, kajakiem itp. i samo w sobie jest to przemieszczanie się produktem turystycznym.

Taka nowoczesna turystyka kwalifikowana czyli ambitna - stąd nazwa Zagłębie Ambitnej Turystyki - wymaga odpowiednio ukształtowanej infrastruktury : przede wszystkim drogowej oraz przystani wodniackiej na Jeziorze Sieniawskim (Zapora Besko na Wisłoku) - a w przyszłości w Myscowej (Zapora Kąty na Wisłoce) - wraz z towarzyszącą infrastrukturą. A więc programy wsparcia muszą być zaadresowane także do samorządów wyższego szczebla - na infrastrukturę turystyczną.

Obszar Zagłębia Ambitnej Turystyki jest **dobrze skomunikowany** (stopień skomunikowania wzrośnie znacznie po wybudowaniu magistrali Via Carpatia oraz drogi dwujezdniowej Pilzno - Jasło - Krosno - Sanok) z resztą kraju i niezależnie od ich stanu technicznego - również drogami wojewódzkimi i powiatowymi. Istotny jest także wymiar transgraniczny - nasze Zagłębie naturalnie łączy się przez Palotę i Czeremchę z rejonem Medzilaborec i Certyznego oraz Bardejova przez Ożenną a turystyczny ruch transgraniczny będzie miał realną szansę zaistnieć tutaj naprawdę. Biorąc pod uwagę wielkość obszaru wymaga on relatywnie niewielkich nakładów na jego skomunikowanie w stopniu znakomitym przy jednoczesnej możliwości eksploracji rozległej, w dużej części już istniejącej sieci dróg PRN. Długość różnych wariantów tras można oszacować na ponad 150 różnych pętli o przeciętnej długości 40 km każda. Umożliwia to kilkukrotny czy nawet kilkunastokrotny przyjazd na kilka dni w celu eksploracji terenu rowerem czy na nartach śladowych/skiturowych i w dalszym ciągu turysta nie wyczerpie wszystkich możliwych kierunków wycieczek. Fundamentalne znaczenie ma fakt bogactwa przyrodniczego i kulturowego - Beskid Niski jest oznaczany pod tym względem jako teren o największych walorach w województwie. Z tych powodów stworzenie nowego rodzaju komercyjnej turystyki połączonej organizacyjnie (sezon niski/sezon wysoki) i/lub funkcjonalnie z przemysłem edukacyjno-wychowawczym i dalej **stworzenie zagłębia turystycznego słynnego na cały świat jest zadaniem wykonalnym w sposób relatywnie oszczędzający nakłady inwestycyjne.**

Wzorce biznesowe przemysłu edukacyjno-wychowawczego mamy ugruntowane i doskonale udokumentowane właśnie w Zagłębiu Ambitnej Turystyki, w postaci produktu Narty Dzieciom - wielkoskalowa pozaszkolna edukacja w zakresie jazdy na nartach prowadzona w dni powszednie (niski sezon dnia, tygodnia, zimy) w regularnym, komercyjnym ośrodku narciarskim w Puławach Górnych k. Rymanowa.

Jesteśmy przekonani, że właściwym odniesieniem geograficznym postulowanych przez nas działań jest Beskid Niski w granicach województwa podkarpackiego - kraina geograficzna, której granice są ostro, precyzyjnie zdefiniowane.

Sądzimy, że analiza spójności koncepcji Zagłębia Ambitnej Turystyki z Planem na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju nie pozostawia wątpliwości, iż Zagłębie Ambitnej Turystyki winno być ujęte w strategii Podkarpackie 2030.

V Kryteria oceny projektów inwestycyjnych - zarys propozycji.

Celem Porozumienia Zagłębie Ambitnej Turystyki jest uzyskanie - w ślad za ujęciem Zagłębia w strategii Podkarpackie 2030 - konsensusu co do przyznania określonych preferencji, w zakresie konkretnych odniesień do kryteriów oceny i punktacji wniosków o wsparcie finansowe składanych przez samorządy (gminy, powiaty, województwo) - część gmin spełnia kryteria tzw. gminy zmarginalizowanej - oraz zaproponowanie nowej konstrukcji wskaźników będących punktem odniesienia do tworzenia takich kryteriów i punktacji (obecnie koniunkcja małej liczby ludności gminy z dużą powierzchnią wyklucza duże, słabo-zaludnione gminy z konkurencji o środki). Zagadnienie to dotyczy również inwestorów prywatnych. Preferencje te winny dotyczyć:

wskazanych inwestycji samorządowych - komunalnych (w partnerstwie np. w wypadku pływalni połączonej z CUTP - centrum Uczniowskiej Turystyki Pozaszkolnej czy też Campem);

inwestycji prywatnych, np. w ramach Polski Wschodniej, w hotele wielofunkcyjne i różne sieciowe i łączące turystykę komercyjną i uczniowską, produkty turystyczne;

preferencje winny dotyczyć inwestorów (i samorządów), którzy włączają do swoich przedsięwzięć ze sfery produktów turystycznych (edukacyjnych, wychowawczych) już działające, istniejące lokalne przedsiębiorstwa (w tym agroturystyki, które nimi formalnie nie są ale winna istnieć możliwość zaliczenia stażu agroturystyki dla nowo-zarejestrowanego podmiotu gospodarczego);

dla inwestycji komunalnych preferencja winna polegać na dodatkowych punktach za sam fakt przynależności do Porozumienia Zagłębie Ambitnej Turystyki.

Zarys proponowanych kryteriów oceny projektów

Inwestycje samorządów w zakresie usług komunalnych	
Kryterium	Wyjaśnienie – mierniki
Peryferyjność obszaru realizacji inwestycji	Np. poziom aktywności ekonomicznej mierzony liczbą podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym obszarze. Wskaźnik migracji – odpływ ludzi z terenu gminy. Struktura wiekowa mieszkańców - wskaźnik średniego wieku.
Stopień rozwoju przedmiotowej infrastruktury technicznej	Np. - długość sieci wodociągowej w stosunku do potrzeb, - długość sieci kanalizacji sanitarnej w stosunku do potrzeb, - liczba miejsc parkingowych dostępnych na przedmiotowym terenie, ...
Partnerstwo	Wspólne projekty gmin ZAT – preferencja dla projektów partnerskich łączących działania kilku podmiotów
Przynależność do Porozumienia Zagłębie Ambitnej Turystyki	W zależności od stażu członkowskiego w Porozumieniu ZAT
Stopień skorelowania inwestycji z	Tworzenie – uzbrajanie terenów

inwestycjami w turystykę	inwestycyjnych w lokalizacjach atrakcyjnych dla turystyki ambitnej gdzie oferty nie ma Wsparcie infrastrukturalne dla obszarów posiadających ofertę turystyczną, jednak trudno dostępną ze względu na ograniczenia infrastrukturalne
Inwestycja jest elementem Planu Zagospodarowania Zagłębia Ambitnej Turystyki	-

Inwestycje przedsiębiorstw	
Kryterium	Wyjaśnienie
Peryferyjność obszaru realizacji inwestycji	Np. poziom aktywności ekonomicznej mierzony liczbą podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym obszarze.
Nowe produkty turystyczne	Preferowane projekty tworzące nowe produkty turystyczne
Partnerstwo	Wspólne projekty kilku podmiotów (m. in. projekty sieciowe)
Utworzone produkty sieciowe	Liczba produktów i liczba partnerów oferujących wspólne produkty sieciowe
Zgodność z inteligentną specjalizacją Jakość Życia - Turystyka	
Liczba miejsc noclegowych	Preferowane projekty zlokalizowane w gminach/miejscowościach z mało liczą miejsc noclegowych
Inwestycja jest elementem Planu Zagospodarowania Zagłębia Ambitnej Turystyki	-
Wielofunkcyjność tworzonej oferty	Wykazane połączenie intensywnej klasycznej rekreacji rowerem, rowerem hybrydowym, konno, taborowo, pieszo, kajakiem, żaglówką, na nartach zjazdowych, skiturowych i biegowych z nowoczesnymi formami rekreacji i edukacji w oparciu o współczesne technologie.
Transgraniczność inwestycji	

Inwestycje podmiotów posiadających osobowość prawną (innych niż przedsiębiorstwa, np. NGO)	
Kryterium	Wyjaśnienie
Peryferyjność obszaru realizacji inwestycji	Np. poziom aktywności ekonomicznej mierzony liczbą podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym obszarze.
Nowe produkty turystyczne	Preferowane projekty tworzące nowe produkty turystyczne
Wielofunkcyjność tworzonej oferty	Wykazane połączenie intensywnej klasycznej rekreacji rowerem, rowerem hybrydowym, konno, taborowo, pieszo, kajakiem,

	żaglówką, na nartach zjazdowych, skiturowych i biegowych z nowoczesnymi formami rekreacji i edukacji w oparciu o współczesne technologie.
Partnerstwo	Wspólne projekty kilku podmiotów (m. in. projekty sieciowe)
Utworzone produkty sieciowe	Liczba produktów i liczba partnerów oferujących wspólne produkty sieciowe
Liczba miejsc noclegowych	Preferowane projekty zlokalizowane w gminach/miejscowościach z mało liczą miejsc noclegowych
Zgodność z inteligentną specjalizacją Jakość Życia - Turystyka	-
Inwestycja jest elementem Planu Zagospodarowania Zagłębia Ambitnej Turystyki	-
Współpraca międzysektorowa	Projekt stanowi element współpracy z samorządami, Lasami Państwowymi itp.